

Full diocesà

14 de febrer del 2016

p5 – Matinal d'animadors de cant al Seminari de Vic

p6 – Síntesi del missatge papal per a la Quaresma 2016

Planta cara a la fam: sembra

Mans Unides manté el seu compromís ferm a favor d'una seguretat alimentària sostenible i respectuosa amb la «casa comuna» que ens acull.

Aquesta lluita contra la fam al món ha d'assumir-se com un deure ètic personal i una responsabilitat de la societat civil si volem garantir el dret a l'alimentació, un dret inherent a la dignitat de tota persona.

Aquest dret –que es realitza quan les persones tenen en tot moment accés a l'aliment adequat– és possible. Segons la FAO, la seguretat alimentària i la sostenibilitat del medi ambient a nivell mundial depenen d'uns 500 milions d'explotacions familiars (petits agricultors, pescadors, pastors), que conformen

l'espina dorsal de l'agricultura en la major part dels països. No obstant això, aquestes explotacions són especialment vulnerables davant la falta de recursos necessaris per a millorar la producció agrícola i l'impacte de les crisis mediambientals.

Per això, amb la nostra campanya «Planta cara a la fam: sembra», ens comprometem a sembrar recursos, sembrar capacitats, sembrar responsabilitats i cooperació entre els Estats i sembrar solidaritat. Avui es fa la col·lecta contra la fam.

Així, des de Mans Unides, continuarem treballant en col·laboració amb totes les persones i institucions que promouen un model de desenvolupament sostenible que fomenti l'austeritat en el consum i pari el consumisme compulsiu i irresponsable.

«Diu l'Esriptura que l'home no viu sols de pa...»

Diumenge I de quaresma / Cicle C

Lectura del llibre del Deuteronomi

Moisés digué al poble: «El sacerdot rebrà de les teves mans la cistella on portes les primícies dels fruits de la terra, i la deixarà davant l'altar del Senyor, el teu Déu. Després, a la presència del Senyor, el teu Déu, declararàs: "El meu pare era un arameu errant que baixà amb poca gent a l'Egipte per viure-hi com a foraster. Allà es convertiren en un gran poble, fort i nombrós. Els egipcis ens maltractaren, ens oprimiren i ens imposaren una feina dura. Llavors vam cridar al Senyor, Déu dels nostres pares, i ell escoltà el nostre clam i tingué en compte la nostra opressió i el nostre treball forçat. El Senyor ens va fer sortir d'Egipte amb mà forta i amb braç poderós, enmig de senyals, de prodigis i d'un gran pànic, ens va introduir en aquest lloc i ens va donar aquest país que regalima llet i mel. Per això he portat aquestes primícies dels fruits de la terra que vós, Senyor, m'heu donat." »Després deixa aquells fruits davant el Senyor, el teu Déu, i adora'l.»

(26,4-10)

Salm responsorial

Estigueu vora meu en els perills, Senyor.

(Salm 90)

Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Roma

Què diu l'Esriptura, germans? «Tens la paraula molt a prop teu; la tens als llavis i al cor.» Aquesta «paraula» és la fe que proclamem: si amb els «llavis» reconeixes que Jesús és el Senyor i creus de «cor» que Déu l'ha ressuscitat d'entre els morts, seràs salvat, perquè la fe que ens fa justos la portem al cor, i la professió de fe que ens duu a la salvació la tenim als llavis. Diu l'Esriptura: «Cap dels qui creuen en ell no serà defraudat.» Aquí no hi ha cap diferència entre jueus i no jueus: uns i altres tenen el mateix Senyor, que enriqueix tots els qui l'invoquen, perquè «tothom qui invocarà el nom del Senyor serà salvat».

(10,8-13)

Lectura de l'evangeli segons sant Lluç

En aquell temps, Jesús, ple de l'Esperit Sant, se'n tornà del Jordà, i durant quaranta dies l'Esperit el conduïa pel desert, i era temptat pel diable. Durant aquells dies no menjava res

i a la fi quedà extenuat de fam. El diable li digué: «Si ets Fill de Déu, digues a aquesta pedra que es torni pa.» Jesús li va respondre: «Diu l'Esriptura que l'home no viu només de pa.» Després el diable se l'endugué amunt, li ensenyà en un instant tots els reialmes de la terra i li digué: «Et puc donar tot aquest poder i la glòria d'aquests reialmes; tot m'ha estat confiat a mi, i ho dono a qui jo vull; adora'm i tot serà teu.» Jesús li respongué: «L'Esriptura diu: "Adora el Senyor, el teu Déu, dóna culte a ell tot sol."» Després el conduí a Jerusalem, el deixà dalt la cornisa del temple i li digué: «Si ets Fill de Déu, tira't daltabaix des d'aquí; l'Esriptura diu que "ha donat ordre als seus àngels de guardar-te" i que "et duran a les palmes de les mans, perquè els teus peus no ensopeguin amb les pedres".» Jesús li respongué: «Diu l'Esriptura: "No temptis el Senyor, el teu Déu."» Esgotades les diverses temptacions, el diable s'allunyà d'ell, esperant que arribés l'oportunitat.

(4,1-13)

«Esgotades les diverses temptacions, el diable s'allunyà d'ell, esperant que arribés l'oportunitat»

Confessar el nom de Jesús

Josep Molist i Rifà, prev.

Entrats en el camí quaresmal, els textos escripturístics de les misses dominicals es comprenen des de la perspectiva de les antigues catequesis adreçades als catecúmens. Això no exclou que els puguem llegir des del punt de vista de l'exercici espiritual que suposa el procés de conversió quaresmal. En el fons, es tracta de redescobrir que el nom (la identitat) de cadascun dels qui hem estat batejats està arrelat en el misteri del Nom diví de Crist, sense caure en la temptació d'utilitzar-lo. Dit d'una altra manera: es tracta de reconèixer nostre Senyor i adorar-lo amb sant despreniment de nosaltres mateixos.

El primer moment d'aquesta dinàmica de conversió, doncs, requerirà contemplar el propi passat («el meu pare era un arameu errant...») i reconèixer que Déu ens ha alliberat de l'esclavatge «amb mà forta i braç poderós». El segon moment passa per confiar en Déu nostre Senyor, sabent que «ha donat ordre als àngels de guardar-te en els camins». Però, de la mateixa manera que Jesús fou temptat amb l'instrument més refinat del diable que és l'ego, ja en el tercer estadi, l'actitud crítica davant les seduccions d'un «jo» que ens vol fer creure que ens estima, només la podrem tenir si confessem explícitament el nom de Jesús —la fe que portem cor— amb els llavis, tal com sant Pau recomana als cristians de Roma. Perquè en la mesura en què invoquem sincerament el nom del Senyor i hi restem units a través de la comunió personal i eclesial, el nostre nom s'anirà identificant amb el de Crist.

La imatge

**La temptació del diable (1865).
Gustave Doré.**

Jesús va sentir-se atret a desviar-se de la seva missió. És temptat a satisfer les necessitats materials, a buscar la glòria mundana i el poder i a proposar una religiositat superficial. Jesús, confiant en el Pare, venç la prova afirmant que hi ha uns valors superiors, proclamant la primacia de Déu i renunciant a qualsevol religiositat màgica.

Agenda

Lit. hores: Setmana I

15 dilluns

—Sants Faustí i Jovita, màrtirs (+122)
—Santa Georgina, verge
Levític 19,1-2.11-18 / Salm 18 / Mateu 25,31-46

16 dimarts

—Sant Onèsim, bisbe (c.+95)
Isaïes 55,10-11 / Salm 33 / Mateu 6,7-15

17 dimecres

—Els set sants fundadors dels Servites, eremites i predicadors (s.XIII)
Jonàs 3,1-10 / Salm 50 / Lluc 11,29-32

18 dijous

—Sant Eladi, bisbe (+632)
—Sant Àlvar, màrtir (+861)
Ester 14,1.3-5.12-14 / Salm 137 / Mateu 7,7-12

19 divendres

—Sant Conrad, religiós (+1306)
Ezequiel 18,21-28 / Salm 129 / Mateu 5,20-26

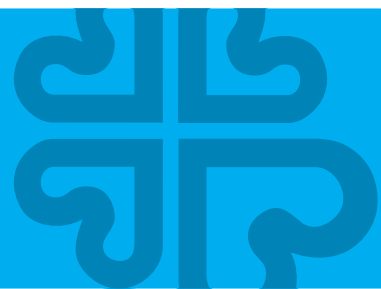
20 dissabte

—Sant Maurici Proeta, prevere (+1544)
Deuteronomi 20,16-19 / Salm 118 / Mateu 5,43-48

21 Diumenge II de Quaresma / Cicle C

—Sant Pere Damià, bisbe i doctor de l'Església (1007-1072)
Gènesi 15,5-12.17-18 / Salm 26 / Filipencs 3,17-4,1 / Lluc 9,28b-36

Compte solidari 100x1

Càritas diocesana de Vic

El comerç just

El comerç és un dels pilars de l'economia mundial, tot i que les regles del comerç internacional no són equitatives i les situacions dels països són molt desiguals.

Els governs dels països rics parlen de millores en els seus compromisos amb la reducció de la pobresa, però no modifiquen les seves polítiques comercials, que, en definitiva, formen part de les causes estructurals que impossibiliten que els països del Sud puguin créixer i desenvolupar-se.

És per això que Càritas aposta pel «comerç just», que no deixa de ser la necessitat d'apostar per un altre model econòmic i social, per una alternativa al sistema actual i per la sensibilització, l'educació pel desenvolupament, la denúncia, l'economia solidària (botigues d'inserció, cooperatives de consum, consum responsable...) i el voluntariat.

En aquest sentit, i amb la posada en marxa del projecte Oikia, Càritas Diocesana de Vic s'ha incorporat a la RICJ (Red

Interdiocesana de Comercio Justo), un espai de coordinació de les Càritas diocesanes a nivell estatal, com a eina de reflexió, sensibilització i acció.

Oikia

Oikia és un projecte compartit entre l'Associació Casal Claret de Vic, l'Associació Tapís i Càritas, des del qual s'ofereix la informació, els serveis i els productes procedents dels projectes que aquestes tres entitats tenen en marxa.

Es promouen iniciatives d'economia social, solidària i alternativa i es pretén sensibilitzar la ciutadania sobre les injustes relacions Nord-Sud, així com promoure el canvi i la transformació.

Es dona la possibilitat als ciutadans d'acostar-se a un espai físic (C/ de la Ramada, 14, de Vic) per a l'adquisició de productes alimentaris (cafè, te, sucre...) i d'artesanía provinents de països productors com Bangladesh, Mauritània, Bolívia i Palestina.

Casas i Casamitjana, «missioners de la misericòrdia» de Vic

Vint-i-tres preveres i religiosos de les diòcesis de Catalunya han estat nomenats «missioners de la misericòrdia» pel Sant Pare. Seran un miler en tota l'Església i tindran una missió específica en aquest Jubileu de la Misericòrdia que s'està celebrant. Entre ells hi ha Joan Casas Griera i Jaume Casamitjana Vilaseca del clergat de Vic.

missioners de la misericòrdia perquè seran els artífexs davant de tothom d'una trobada carregada d'humanitat, font d'alliberament, rica de responsabilitat, per a superar els obstacles i reprendre la vida nova del baptisme» (núm. 18). Estava previst que el Sant Pare els conferís l'encàrrec el Dimecres de Cendra.

Aquesta setmana estava previst que el papa Francesc donés la benvinguda als «missioners de la misericòrdia» a Roma per parlar amb ells del servei que se'ls demana, tal com va exposar en la butlla *El rostre de la misericòrdia*: «Seran, sobretot, signe viu de com el Pare acull tots els qui estan a la recerca del seu perdó. Seran

El Papa demana «que s'organitzin en les diòcesis "missions per al poble" de manera que aquests missioners siguin anunciadors de l'alegria del perdó. Que se'ls demani de celebrar el sagrament de la Reconciliació per als fidels» (núm. 18), així com també que siguin abans que res predicadors convincents de la misericòrdia.

Projectes de Mans Unides Vic per a la campanya 2016

Avui, col·lecta a totes les parròquies

Programa de desenvolupament per a dones i nens tribals

El projecte tindrà lloc a Kawakal, que es troba al districte de Nawada, a 100 km de la capital de l'estat de Bihar, Patna (Índia). El 78% de la població són descastats o tribals (musahars i turaos). Les dones són considerades l'estament més baix de la societat, no tenen cap dret, ni capacitat de decisió, viuen totalment sotmeses i és molt freqüent el maltractament fins i tot dins les pròpies famílies. Per als nens, la situació no és gens fàcil, ja que abandonen molt aviat l'escola per posar-se a treballar i les nenes no tenen ni aquesta opció, ja que es queden a casa per fer les tasques de la llar i cuidar els més petits.

Les Germanes de la Congregació de Jesús han aconseguit que els nens tornin a anar a l'escola i les nenes tinguin l'oportunitat de rebre educació. Per això demanen ajuda per a dur a

terme un projecte semblant en vint-i-quatre poblats de Kawakal. **El cost és de 87.737 euros.**

Gestió sostenible de les aigües municipals i recursos costaners

El projecte es desenvolupa a la costa oest de la regió de Bicol, on hi ha el pas de Buríes, a 200 km de la capital, Manila (Filipines). L'ecosistema marí del pas de Buríes és la principal font de suport per a la població. La degradació del seu ecosistema, del medi ambient i la desforestació han produït una reducció molt significativa de les captures i, per tant, dels ingressos de les famílies de pescadors. Aquest baix nivell d'ingressos dels pescadors dedicats a la pesca artesanal és el principal problema que aquest projecte pretén pal·liar, amb accions dirigides a preservar les aigües costaneres municipals i els recursos del medi marí per tal de millorar aquesta situació. **Cost: 63.781 euros.**

Matinal a Vic per als animadors de cants

Secretariat Diocesà de Música

El Secretariat Diocesà de Música prepara la 18a Matinal diocesana de treball per als animadors de cant en la litúrgia, a celebrar el dissabte 27 de febrer del 2016 al Seminari de Vic. La matinal d'aquest any tindrà per finalitat la presentació a nivell diocesà de la nova edició del *Cantoral litúrgic bàsic* editat per la Conferència Episcopal Tarraconense.

Per a la presentació del cantoral ens acompanyaran Joan Baburés, delegat episcopal de Litúrgia de la diòcesi de Girona, i Jordi Guàrdia Romeu, membre del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona.

A fi de comptar amb el material suficient per a tothom convé que els interessats s'inscriguin abans del dia 24 de febrer (tel. 93 883 26 55; fax 93 889 43 89; c/e secretaria-adjunta@bisbatvic.com o secretaria-musica.bvic@gmail.com). La inscripció, amb un cost de 7 euros, inclou el material de treball, l'esmorzar i l'aparcament al Seminari. Més informació a l'agenda de la pàgina del bisbat (www.bisbatvic.com).

Les obres de misericòrdia en l'Any Jubilar: la nostra fe es tradueix en gestos

Resum del missatge del Sant Pare per a la Quaresma 2016

«Vull misericòrdia i no sacrifici. Les obres de misericòrdia en el camí jubilar», és el títol del missatge del papa Francesc per a la Quaresma del 2016 que acaba de començar.

El Santa Pare, partint de la citació de l'evangeli de sant Mateu, desenvolupa el seu missatge en tres apartats: Maria, icona d'una Església que evangelitza perquè és evangelitzada; l'aliança de Déu amb els homes: una història de misericòrdia; i les obres de misericòrdia. El document, datat el 4 d'octubre, festivitat de sant Francesc d'Assís, conclou convidant tothom a no perdre aquest temps de Quaresma favorable a la conversió.

El misteri de la misericòrdia revelat al llarg de la història

La misericòrdia de Déu és un anunci al món, però cada cristià és cridat a experimentar en primera persona aquest anunci. Per això, explica el Papa que en el temps de la Quaresma enviarà els missioners de la misericòrdia, «per tal que siguin per a tothom un signe concret de la proximitat i del perdó de Déu».

Francesc recorda que el misteri de la misericòrdia divina es revela al llarg de la història de l'aliança entre Déu i el seu poble Israel. Déu, explica, es mostra sempre ric en misericòrdia, especialment en els moments més dramàtics, quan la infidelitat trenca el vincle del pacte. Per això, el Pontífex indica que aquí som davant un autèntic drama d'amor, en el qual Déu exerceix el paper de pare i de marit traït, mentre que Israel exerceix el paper de fill i el d'esposa infidel.

I aquest «drama d'amor» arriba al cim en el Fill fet home. D'aquesta manera, el papa Francesc recorda que el «Fill de Déu és l'Espòs que fa qualsevol cosa per guanyar-se l'amor de la seva Esposa, amb qui està unit amb un amor incondicional, que es fa visible en les núpcies eternes amb ella».

Importància de les obres de misericòrdia

Les obres de misericòrdia corporals i espirituals, assegura el Sant Pare, ens recorden que «la nostra fe es tradueix en gestos concrets i quotidians, destinats a ajudar el nostre proïme en el cos i en l'esperit, i sobre els quals serem jutjats: nodrir-lo, visitar-lo, consolar-lo i educar-lo». Per això,

Francesc expressa el seu desig que el poble cristià reflexioni durant el Jubileu sobre aquestes coses, de manera que es desperti la nostra consciència.

Contra els totalitarismes i les ideologies de pensament únic

D'altra banda, el Papa adverteix sobre el deliri que poden assumir determinades formes socials i polítiques, com han mostrat els totalitarismes del segle XX i com mostren avui les ideologies del pensament únic i de la tecnociència, «que pretenen fer que Déu sigui irrellevant i que l'home es reduïxi a una massa per a utilitzar-lo». I actualment, precisa, també poden mostrar les estructures de pecat vinculades a un model fals de desenvolupament, basat en la idolatria dels diners, com a conseqüència de la qual les persones i les societats més riques es tornen indiferents envers els pobres, als quals tanquen les seves portes, negant-se fins i tot a mirar-los.

El Pontífex assegura que la Quaresma d'aquest Any Jubilar és per a tots un temps favorable «per a sortir de la nostra alienació existencial gràcies a l'escolta de la Paraula i a les obres de misericòrdia». A propòsit, recorda que mai no cal separar les obres corporals de les espirituals.

El missatge del Papa, signat al Vaticà el 4 d'octubre del 2015, festa de Sant Francesc d'Assís, conclou que «no perdem aquest temps de Quaresma favorable a la conversió».

L'article

Jocs de paraules

Climent Forner, prev.

Sempre m'ha agradat molt de jugar amb les paraules, talment un infant agorarat que juga amb foc, talment un enamorat que mai no es cansa d'acariciar l'estimada: sigui per l'etimologia, la fonètica, la semàntica, el ritme, la rima o la simple composició sil·làbica de vocals i consonants. Fins i tot quan dormo, el meu cervell és un ordinador imparable que fa de les seves. Per exemple:

ROMA-AMOR. ¿No us heu fixat mai en el doble significat que té, i podria tenir, la mateixa paraula invertida: AMOR-ROMA? Mare de Déu, quin gir més copernicà s'hauria donat i es donaria en la vida religiosa i política d'Occident i de la mateixa Església catòlica, convertida, després de Constantí (segle IV), en centre universal de poder absolut al llarg de segles (per més negres que fossin, amb la ciutat d'Avinyó per entremig), fins a la Ciutat del Vaticà dels temps moderns, dotada aquesta d'una autoritat eclesiàstica i temporal més pròpia dels regnes terrenals que no del Regne de Déu al servei del qual ha d'estar l'Església (cf. Concili Vaticà II). Pere i Pau, els dos màxims apòstols de Jesucrist, van traslladar certament de Jerusalem a la Ciutat Eterna, segellant-lo i tot amb el propi martiri, l'Evangeli de l'Amor. Ah, si, a semblança de les primeres comunitats cristianes, ens estiméssim com a germans de veritat amb preferència pels més pobres! No perquè sigui l'Any de la Misericòrdia tal com ha decretat el papa Francesc; és que sense misericòrdia no hi ha Església, com no hi ha Déu: el Déu i Pare de nostre Senyor Jesucrist és Amor-Misericòrdia, o no existeix. Som nosaltres els qui n'hem de donar testimoni convençut i convincent en els nostres dies, com si passéssim de l'Antic al Nou Testament. Amb l'ajut, doncs, de l'Esperit Sant, cal que anem convertint ROMA en AMOR. També de l'ecumenisme, evidentment.

MESSIES-MESSI. Hi pensava el dia que el gran futbolista del Barça va guanyar la cinquena pilota d'or com fins ara no havia guanyat mai ningú (i les que pot guanyar encara). Quin honor i quin goig, manoi! Els milers d'infants d'arreu del món que llueixen la seva samarreta i deïtjarien ser com ell... Ara, si només ho fan pels diners i per la fama, malament rai, quan l'argentí de casa nostra té prou un seguit de virtuts o qualitats dignes d'admiració i d'imitació: humil, senzill, amable, somrient, esforçat, sacrificat, bon company, artista de jugades magistrals, úniques, històriques... Tanmateix, i és una llàstima, si a aquells marrecs que deia (i àdhuc a molts adults, també bojament fans del jugador) els pregunteu qui era o és el Messies, l'enviat de Déu, aquell que els israelites esperaven i que els cristians creiem que ja és amb nosaltres, Jesús de Natzaret, no ho saben. Quina ignorància religiosa! Leo Messi és el rei del futbol –la religió més estesa del segle XXI–, sí, però no és déu, per més que molta gent l'idolatri. ¿I el trident actual del club que és més que un club, la Santíssima Trinitat? Déu ens trobi confessats.

El llibre

La teología de la historia según Francisco Canals

Xavier Prevosti Vives

Editorial Balmes

Davant la progressiva i universal extensió de la secularització i pèrdua de la fe en el món, sorgeix inevitablement la pregunta sobre el sentit de la història. L'apostasia de les nacions secularment cristianes i la creixent absència de Déu en la societat deixa l'home de fe perplex davant l'afirmació del Vaticà II: «El Senyor és el fi de la història humana, punt de convergència cap al qual tendeixen els desigs de la història i de la civilització, centre de la humanitat, goig del cor humà i plenitud total de les seves aspiracions» (GS 45). Amb el desig de comprendre, a la llum de la fe, els designs dels temps, ens proposem «donar raó de la nostra esperança» (cf. 1Pe 3, 15) i com «l'Església només entrarà en la glòria del Regne a través d'aquesta última Pasqua en la qual seguirà el seu Senyor en la seva mort i la seva resurrecció (CEC 677)».

Glossa

La Quaresma, temps fort per a viure la misericòrdia de Déu

Romà Casanova, bisbe de Vic

El Sant Pare, en la butlla de convocació del Jubileu Extraordinari de la Misericòrdia, ens diu: «Que la Quaresma d'aquest Any Jubilar sigui viscuda amb major intensitat, com a moment fort per a celebrar i experimentar la misericòrdia de Déu» (17). I, en el mateix document, ens concreta diverses activitats perquè això sigui realitat. Ens parla de l'escolta de la Paraula, de la iniciativa de les «24 hores per al Senyor», del sagrament de la reconciliació, dels «missioners de la misericòrdia» i de les obres de misericòrdia. Tots aquests elements els hem de viure en el seu ple significat a fi que visquem fructuosament el camí de la Quaresma que ens porta a la Pasqua.

Necessitem escoltar de nou la Paraula de Déu per tal que, amb noves ressonàncies, ens faci sentir com el Senyor ens renova el seu amor. Maria és la icona de l'escolta de la Paraula. Ella en l'anunciació no sols va acollir-la en el seu cor, sinó també en el seu si virginal, essent la portadora per excel·lència de la Paraula de Déu, de Jesús, Paraula eterna de Déu esdevinguda la Misericòrdia encarnada. Ella, com ningú, canta profèticament la misericòrdia de Déu: *L'amor que té als qui creuen en ell s'estén de generació en generació... S'ha recordat del seu amor* (Lc 1,50.55).

Moltes són les pàgines de la Sagrada Escriptura que podrien ser meditades per nosaltres en les setmanes de Quaresma per a redescobrir la misericòrdia del Pare. No hi pot mancar la lectura reposada i meditada del capítol 15 de l'evangeli segons sant Lluc, on trobem la paràbola de les paràboles, la del Fill Pròdig. En aquesta paràbola s'expressa de manera molt clara l'essència de la misericòrdia. En el fill perdut, trobat i engendrat de nou pel pare, tots hi som representats. Però també en el germà gran, que sempre ha estat a la casa del pare, però el seu cor no era el del pare, també ens hi podem reconèixer en els tancaments a perdonar plenament. En els salms tenim una escola de misericòrdia. El salm 50, el que anomenem *Miserere*, ens ajuda a entrar en la consciència de ser pecadors necessitosos de la misericòrdia del Senyor. No podem oblidar, però, el salm 136, que, de manera litànica, repeteix: *Perdura eternament el seu amor*. Farem bé de llegir-lo, seguint l'obra de salvació de Déu a favor d'Israel i, amb ell, a favor de tots nosaltres, la seva Església; però també seria molt bo de recordar la nostra història personal, fent memòria de quines han estat les petjades d'amor del Senyor acompanyant-nos misericordiosament, alliberant-nos del pecat, de la foscor, de la tristesa, de la soledat.

